

SOSYAL MEDYADAKİ AHLAKİ PANİK TEPKİSİ: FACEBOOK'TAKİ "T.C."**ÖRGÜTLENMESİ**

Feryade TOKAN ŞENOL

Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi

Gazetecilik Bölümü

İstanbul

ÖZET

Ahlaki panik, toplumdaki ortak değerler tehdit edildiğinde, gösterilen toplumsal ve politik tepki durumudur. Bu tepki, kurulu değerler düzenine tehlike yöneltilmesinden doğan kaygıya ve korkuya işarettir. Bu durumda, iletişim araçları tepkiyi yapay ve basmakalıp yöntemlerle gündemde tutmaktadır. Basında milliyetçilik üzerinden yaratılan ahlaki panik tepkileri Facebook gibi sosyal ağlarda ise yeni bir örgütlenme şekli oluşturmuştur. "TC" kodlamasıyla oluşturulan tepki hem ahlaki panik tepkisine hem de yeni bir mücadele şekline dönüşmüştür. Bu çalışmada, son günlerde Facebook'ta kendisini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak tanımlayan bireylerin, devlet ve iktidar arasındaki sınırın çizilme noktasında söz sahibi olmaya çalışma mücadeleleri medyanın güdüp yönetmesine verdiği tepki üzerinden incelenecektir. Bu bağlamda, bu mücadelenin vatandaşlık ehliyeti yetkiyle kendisini temsil eden hükümete, kendisinin bünyesinde olduğu devleti koruma durumuyla bir sivil hareket oluşturmasına odaklanılarak, vatandaş devlet iktidar kavramları üzerinden ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahlaki panik, TC kodlaması, Facebook, medya manipülasyonu, sivil örgütlenme.

Moral Panic Reaction in Social Media: "TC (Republic of Turkey)" Organization in Facebook**ABSTRACT**

Moral panic is a social and political reaction that is shown when common values of the society are threatened. This reaction is an indication of anxiety and fear resulting from the threat to established values order. In this case, communication tools keep the reaction on agenda with artificial and cliché methods. Moral panic reactions created in the press through nationalism led to a new organization in social media such as Facebook. The reaction formed with the use of "TC" abbreviation was transformed into moral panic reaction and a new method for struggle. This study focuses on the response to the media manipulation of Facebook users, who identify themselves as Turkish Republic citizens, as they struggle to have a say at the point of drawing the line between the state and the government. In this context, this struggle will be discussed based on citizen, state and power concepts while focusing on how the citizens have constructed a civil movement against the government that should have been their representative, to protect the state they belong to.

Keywords: Moral panic, TC coding/abbreviation, Facebook, media manipulation, civil organization

Giriş

Ahlaki panik, toplumdaki ortak değerler tehdit edildiğinde, gösterilen toplumsal ve politik tepki durumudur. Bu tepki, kurulu değerler düzenine tehlike yöneltilmesinden doğan kaygıya ve korkuya işaret etmektedir. Bu durumda iletişim araçları tepkiyi yapay ve basmakalıp yöntemlerle gündemde tutmaktadır ve itici güç rolünü üstlenmektedir. Böylece klasik iletişim araçlarında sık sık görülen ahlaki panik örneklerine sosyal ağların güçlenmesi ve yaygınlaşmasıyla yeni örnekler eklenmektedir.

Sosyal ağlarda ahlaki panik örnekleri gündem oluşturan ve gündeme karşı koyan taraflar yaratmaktadır. Örneğin, basında milliyetçilik üzerinden yaratılan ahlaki panik sonucu oluşan tepkiler Facebook gibi sosyal ağlarda yeni bir örgütlenme şekli oluşturmuştur. “TC” kodlamasıyla oluşturulan tepki hem ahlaki panik tepkisine hem de yeni bir mücadele şekline dönüşmüştür. Facebook kullanıcılarının profil isimlerinin önüne yazdıkları “TC” ifadesinin hem taraf olma ve kimliği, hem de milliyetçi bir mücadeleyi beraberinde getirdiğini görüyoruz.

“TC” kodlaması taraflar yaratmıştır. Halkın, devlet ve iktidar arasında tercih yaparak kendi referandumunu kendi yaptığı söylenebilir. Buna bir anlamda sivil ayaklanma diyebiliriz. ‘Halk’ ve ‘vatandaşlık’ kimlikleri sorgulanmakta, sahip olunan değerlerden farklı olanlar tehdit olarak algılanmaktadır. “TC” kodlaması hem karşı durulan tarafı işaret etmektedir hem de kimlik tartışması yapanlara kimlik beyan edilerek milliyetçi bir tavır sergilenmektedir.

Bu kodlama Türkiye gündeminde son günlerde çok tartışılan “Demokratik Açılım Süreci” ve Anayasa’daki anadil ve terör düzenlemeleri sonucu sivil örgütlenmenin geldiği noktayı göstermektedir. Facebook üzerinden geliştirilen bu örgütlenme devlet ve iktidar kavramları ekseninde gelişmektedir. Mevcut iktidarın Atatürk Devrimlerinin karşısında olduğu tehdidi düşüncesinden hareketle, iktidar ve devlet ayrımı yapılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada, son günlerde Facebook’ta, kendisini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak tanımlayan bireylerin, devlet ve iktidar arasındaki sınırın çizilmesinde söz sahibi olmaya çalışma mücadeleleri, medyanın güdüp yönetmesine verdiği tepki üzerinden incelenecektir. Bu bağlamda bu mücadele vatandaşlık ehliyeti yetkisiyle kendisini temsil eden hükümete, kendisinin bünyesinde olduğu devleti korur durumuyla bir sivil hareket oluşturmasına odaklanılarak, vatandaş, devlet ve iktidar kavramları üzerinden ele alınacaktır.

Kısa bir kavramsal tartışma: Devlet- İktidar ve Kimlik

Devlete ilişkin tanımlamalar Platon (2010) ile başlamıştır. Devleti “canlı bir organizma” (s. 111) olarak tanımlayan Platon, gerekçe olarak da devletin her organının ancak

bütün yapı içinde yaşamını sürdürebileceğini söyler. Devleti yönetecek güç kaynağı, besleyiciler ve koruyucular olarak iki sınıfa ayrılan toplumun koruyucuları arasından çıkan yöneticilerdir. Kanunların ve toplumun koruyucuları yöneticilerdir yani iktidardır; koruyucu olmadan yönetici geçinirlerse devlet çöker. Toplumlara yaratan bu işbölümüdür (Şenel, 1999: s. 146). Bu noktada toplumlara yaratan işbölümünün aynı zamanda sınıfları da yarattığını tarihsel sürece bakarak ifade edebiliriz.

Marksist bakış açısına göre devlet, bir sınıfın diğer sınıfları egemenliği altında bulundurduğu bir örgütlenmedir. Bir başka görüş ise devleti, sınıf kavramının üstünde ve ötesinde, bütün toplumu kapsayan ve birleştiren bir kuruluş olarak görmektedir. Hegel ise devlete yüklenen kutsiyeti destekler nitelikte ona ‘yeryüzü tanrısı’ demektedir. Tek ve egemen iktidar yapısı olarak da açıklanan devlet, toplumsal düzenin ve barışın korunmasını sağlayan araçtır (Kapani, 2010: s. 36).

Locke herkesin razı geleceği bir adaleti sağlayabilmek için, insanların kendilerine ait olan yargılama ve cezalandırma hakkını bir otoriteye bıraktığını ve devletin böylece ortaya çıktığını ifade eder (aktaran Bostancı, 2011: s. 30). Bodin devletin kaynağını aile ile Rousseau ‘toplum sözleşmesi’ ile açıklasa da, Platon “insanın tek başına, kendi kendine yetememesi ve başkalarına gereksinme” ihtiyacını temel olarak gösterir (aktaran Şenel, 1999: s. 313; Rousseau, 2013: s. 12, Platon, 2010: 54).

Devlet ister bir sembol, ister bir hukuk fiksiyonu, isterse sadece bir “mit” olarak kabul edilsin, bu soyutlamanın arkasında bazı somut unsurların ve olguların bulunduğu inkâr edemeyiz. Bu olguların en önemlisi iktidardır. İktidarı kullananlar, ülkede yaşayan bütün insanlar için bağlayıcı kararlar alırken, kurallar koyarken ve bunları gerektiğinde zora başvurarak uygularken hep devlet adına hareket ederler. Ancak devlet adına hareket eden yöneticilerle (ve onların oluşturdukları organlarla) soyut varlık olarak devleti birbirine karıştırmamak gerekir (Kapani, 2010: s.39).

Bireyin devlet adına hareket izni verdiği hükümet, yurttaşlarla egemen varlığın karşılıklı ilişkilerini sağlamak amacıyla kurulmuş; gerek yasaları yürütmek, gerekse politik ve toplumsal özgürlükleri sürdürmekle görevli aracı bütündür (Rousseau, 2013: s. 54). İktidarı karanlık hale getiren, bu yeniden dağıtımda, iktidar sahibinin amaçlarıyla yönetilenlerin amaçları ve çıkarları arasında beliren mesafedir (Bostancı, 2011: s. 36).

Alınan siyasi kararlar devletin damgasını taşıdığı, onun otoritesine büründüğü için toplumda geçerlilik kazanır. Ancak bu kararların arkasında devleti yönetenlerin, iktidar sahiplerinin siyasi tercihlerinin yatmakta olduğu gerçeği hiçbir zaman gözden uzak tutulmamalıdır (Kapani, 2010: s. 48). Egemenin yöneticileri, onun adına devlet gücünü

kullanırlar. Egemen varlık bu yetkiyi sınırlayabilir, onda değişiklik yapabilir ve dilediği zaman da geriye alabilir. Hükümet egemen varlıktan aldığı buyrukları halka geçirir. Devletin tam anlamıyla dengede olması, hükümetin toplam gücü ile yurttaşların, (yani hem egemen varlık, hem de uyruk olan yurttaşların) toptan güçleri arasında- her şey hesaba katılmak koşuluyla- eşitlik olmasına bağlıdır (Rousseau, 2013: s. 54- 55).

Egemenlik kavramı ilk kez Bodin (aktaran Şenel, 1999: s. 314) tarafından bilinçli ve sistematik bir biçimde kullanılmaktadır. “Yurttaşlar ve tebaa üstündeki yasayla sınırlanamayan en üstün ve mutlak güç” olan egemenlik mutlak, sürekli, kesintisiz, tek, bölünmez, geri alınmaz ve devredilemezdir. Bu özellikler onu diğer güçlerden ayırmaktadır. Hukukun kaynağı ve yasalarla sınırlanamayan egemenlik, bir devlette yurttaşlar ve uyruklar üzerinde en yüksek, en mutlak, en sürekli güçtür. Bir ülkede tek bir egemen vardır, eğer tek bir egemen yoksa düzen de yoktur (Çağla, 2010: s. 259).

Bu noktada Rousseau’nun egemenliğin esas kaynağı olarak adres gösterdiği halk yani birey ile devlet- hükümet arasındaki ilişkiye kısaca değinmemiz yararlı olacaktır. Birey ile devlet arasındaki ilişki askerlik, vergi gibi yasal bir takım görevler yerine getirildiği ve yasalara riayet edildiği takdirde “makbul vatandaş” statüsündedir, devletin sunduğu sınırlı ya da sınırsız olanaklardan istifade edilebilir (Çağla, 2010: s. 276). Ancak egemen varlık yönetmeye, yönetici yasamaya, yurttaşlar da yasayı hiçe saymaya kalkıştıkları zaman, düzen yerini karışıklığa bırakmaktadır (Rousseau, 2013: s. 55). Bu karmaşa iktidarın aidiyeti ve devamlılığını tartışmaya açarak ‘meşruiyet’i sorgulatabilir. Bunun sonucunda bir meşruiyet krizi doğabilir.

Temsili demokrasi modelinin karşı karşıya kaldığı meşruiyet krizi, devlet ve toplum arasındaki ilişkinin yeniden ele alınması ihtiyacını doğurmuş; dar anlamda devletin, geniş anlamda ise devlet ve toplum ilişkilerinin yeniden yapılandırılması tartışmalarında, toplumsal örgütlerle devlet arasındaki ilişkilere odaklanılmıştır (Sanlı, 2005: s. 10). Hükümetin kendisini devletten ayırt edecek bir varlığa ve gerçek bir yaşama sahip olabilmesi, bütün üyelerinin birlikte davranabilmeleri ve kuruluşundaki amaca yararlı olabilmeleri için, hükümetin kendine özgü bir benliğe, üyeleri arasında ortak duyguya, varlığını korumaya çalışan bir güce ve isteme sahip olması gerekmektedir. Devlet kendiliğinden, hükümetse ancak egemen varlıkla birlikte vardır. Bu nedenle de hükümetin talepleri genele hitap eden ya da yasadan başka içerikler taşımamalıdır. Hükümet edenin gücü kamunun gücüdür (Rousseau, 2013: s. 57- 59). Kamunun, bu gücün farkına varması için, önce gücün ne olduğunu, daha öncesinde de kimlik bilincine ihtiyacı bulunmaktadır. Çünkü kimlik aidiyeti, o aidiyetin sahip olduğu değerleri ve iktidar çemberini de göstermektedir.

Toplumsal Hareketler ve Sosyal Ağların Yeni Toplumsal Hareketlerdeki Rolü

Toplumsal hareketlerin başladığı tarih olarak, Batı Avrupa’da özellikle işçi haklarının kazanıldığı 19. yüzyılın ortalarını verebiliriz. Kötü çalışma şartları, iş ve sosyal hak güvencesinin olmaması, düşük maaşlı uzun çalışma koşulları işçilerin sendikalaşım ayaklanan işçi sınıfı, istedikleri hak ve özgürlükleri elde etmişlerdir. Bugüne kadar toplumsal tepkilerde alışılmış davranış şekli, yukarıdaki örnekte de olduğu gibi; örgütleri yoluyla birbirinden haberdar olan kitlelerin belli bir zaman ve mekânda, ilan edildiği şekilde bir araya gelmeleri, toplanma nedenleri çerçevesinde belirlenmiş yöntemle hedefi protesto etmeleriydi. 1960’lı yılların ortasında toplumsal hareketlerde “yeni toplumsal hareketler” ifadesi ile başka bir dönemin başladığını görmekteyiz.

Lundberg, “toplumsal hareket, geniş bir toplum içindeki tutumları, davranışları ve toplumsal ilişkileri değiştirmek üzere uyumlu çabalara girmiş insanlardan meydana gelen gönüllü bir birlik olarak tanımlanabilir” (aktaran Sanlı, 2005: s. 12) derken, Melucci (1999) toplumsal hareketleri ‘kolektif eylem’ kavramı ile değerlendirerek, çatışma özelliği taşıyan ve sistemin sınırlarını zorlayan davranışlar şeklinde açıklamaktadır (s. 87). Toplumsal hareketlerde çoğulculuk, bağımsızlık, dayanışma, toplumsal bilinçlenme, katılım, eğitim, sorumluluk gibi özellikler öne çıkmakta; bireyler ve gruplar, devletlerden ve hükümetlerden kaynaklanmayan ve devletlerce yönetilmeyen her türlü toplumsal faaliyeti geliştirmektedir (Sanlı, 2005: s. 13-15).

Demokrasinin kurumsallaşmaya başladığı ilk dönemden itibaren toplumsal hareketler, politikayı ve demokrasiyi yoğun olarak etkilemiş; özellikle kadın, işçi ve gençlik hareketlerinde olduğu gibi bireylerin ve toplumun özgürlük alanına genişletmek için çeşitli işlevler yüklenmişlerdir (Sanlı 2005: s. 11-12). Bir başka tanıma göre ise toplumsal hareket, birbiriyle hakimiyet ilişkileri ve çatışma düzlemine karşı karşıya gelen, aynı kültürel özelliğe sahip ve bu kültürün meydana getirdiği aktivetelerin toplumsal kontrolü için mücadele eden aktörler hareketidir (Touranie, 1999: s.44).

Günümüz demokrasisini sınıf temeli üzerinden değil kimlik üzerinden yeniden tanımlamak gerekmektedir. Wood’a göre çoğulculuk ve kimlik politikaları, aynı çerçevede yer almayan toplumsal teoriler üzerinde birleştirici bir etki yapacaktır. Nitekim bu durumu Wood, “yeni çoğulculuk ve kimlik politikaları, farklılıkları, çeşitliliği ve çoğulculuğu vurgulamalarıyla en anlaşılabilir, ‘post-marksist ve ‘post modern’ kuramlardan ‘yeni toplumsal hareketlere’ kadar uzanan ‘yeni vizyonizmleri’ birleştirmektedir” şeklinde açıklamaktadır (aktaran Işık, 2013: s. 25-26).

Toplumsal hareket temelde, devlete değil toplumsal bir muhalife yönelmiş harekettir. Touraine'e göre bir toplumsal hareketin muhalifiyle çatışması özel değil, toplumun tümünü ilgilendiren bir sosyal problem olmalıdır (aktaran Işık, 2013: s. 29). Bu hareketler sadece örgütlenme hakkını kullanmakla kalmamakta, aynı zamanda değişimi aşağıdan yukarıya ve diğer hareketlerle birlikte sağlamak için çabalamaktadırlar. Büyük çoğunluğu parlamento dışında gelişmiş, daha sonra siyaseti ve kamuoyunu etkilemiş olmalarıdır (Sanlı, 2005: s. 121).

Dayanışmanın ürettiği dinamizmle ilerleyen toplumsal hareketler, çatışma aracılığıyla itiraz ettiği sistemin dayatmalarına kolektif olarak direnmektedir. Bu noktada toplumsal hareketler, bir kolektif davranış şekli olarak "kolektif etkileşim" ile biçimlenmektedir. Genel anlamda "kolektif etkileşim", çok sayıda kişinin ya da grubun aktif olarak katıldığı ve birbirlerine tepki verdiği sosyal durumlardaki davranışlar anlamına gelmektedir. "Kolektif davranış" ise genelde linç eylemleri, bir başka gruba karşı ayaklanma, açlık yürüyüşleri ya da devrimci bir çıkış yapan kalabalıklar, taleplerini desteklemek için kullanılmaktadır (Şerif 1996: s. 337).

Toplumdaki aktörlerin, kimliklere ilişkin yeni boyutları, onların eylem içeriklerinde değil, yansıma yüzeylerinde ve ortaya çıkan yeni toplum tipindeki mücadelede gözüktür. Bu döngüsel bir durumdur. Kolektif eylemler, post endüstriyel toplumun yarattığı çatışma alanlarının etrafında şekillenir; çünkü bu toplum yeni bir kolektif eylem biçimlerini tetiklemektedir (Touraine, 1977: s. 92-109).

Değer yönelimli toplumsal hareketler, mevcut sosyal yapı ve sistemin tamamını sorgulayarak, alternatifler getiren kolektif davranış türüdür. Buradaki hedef, istemin kendisi veya işleyişin ana felsefesidir. "Değer yönelimli "hareketin bir diğer özeliği ise, hareketin demokrasi, barış, milliyetçilik gibi genel bir sosyal ilgi üzerinde odaklanmasıdır (Işık, 2013: s. 20). Bu temele dayanan hareketleri, kazanan bir düşünce ve inanç hususunda değerleri onarmak, korumak, tadil etmek veya yaşatmak için yapılan kolektif bir girişim olarak tanımlarsak, böyle bir inanç, zaruri olarak eylemin tüm unsurlarını yani değerlerin yeniden teşkilini ve normların yeniden tanımlanmasını da içermektedir (Türkdoğan, 1997: s. 40).

Yeni toplumsal hareketlerin tanımı, işçi sınıfı hareketinin çözüldüğü, çıkar gruplarının çatışmaları etrafında şekillenen ve genellikle merkezi, bürokratik, gizli-açık iktidar talepli, esnek olmayan ve hiyerarşik özelliklere sahip toplumsal hareketlerin çözüm üretmediği, kitleselleşemediği bir durumun karşısını/alternatifini ifade etmektedir (Alpman, 2010: s. 22). Yeni toplumsal hareketlerin başladığı 1960'lardaki dünyayı düşünürsek, 19. yüzyıldaki, işçi sınıfının hak arama mücadelesi ile farklılıklarını temelde görebiliriz. 60'lı

yıllar Berkley'den Berlin'e kadar uzanan 1968 öğrenci hareketleriyle (Morris'den akt. Işık, 2013: s. 25-26) birçok duvarın yıkıldığı ancak yerine yenilerinin örüldüğü yıllar olarak tanımlanabilir. İş ile işçi hak ve özgürlüklerinden daha geniş bir çerçevede, kültürel bir dönüşümün başlangıcı olarak nitelendirilebilecek bir dönemdir.

Habermas, yeni toplumsal hareketleri, yeni toplumsal kimliklerin taşıyıcısı olarak değil, bir tür, herkesin kendi fikrini taşıyan bir gruba dâhil olmasının yeri olarak görmekte; modernleşmenin olumlu bir potansiyeli olarak ele alınan kurumsallaşmanın büyümesi olarak değerlendirmemektedir (aktaran Sanlı, 2005: s. 70). Grup eylemi, topluluklara kimlik kazandırır ve grupların bir şeyleri yaptırma yollarında yaşanan herhangi bir değişim, toplumu bütün olarak etkileyecektir (Shirky, 2008: s. 25). Çünkü birey kendi gibi olanlardan destek almakta, bir anlamda suskunluk bozulmaktadır. Bireyden kitleye giden örgütlenmede organize bir eylem yapısı görülmektedir.

Aslında sosyal ve politik karşı çıkışların bir sonucu olarak değerlendirilmesi gereken toplumsal hareketlerin tanımlayıcı öğelerinden birisi de, araçların değişime açık olmasıdır. Özellikle bu durum, son yıllarda yapılan toplumsal hareket çalışmalarında ortaya çıkmış ve toplumsal hareketlerin iletişimsel eylem boyutunun ağırlık kazanmasına yol açmıştır. Böylece modernite özelliklerinin kurumsallaştığı yeni bir toplumsal hareket tarzı ortaya çıkmıştır (Işık, 2013: s. 15).

Yeni iletişim teknolojileri, toplumsal hareketler pratiğinde; örgütlenme, bilgi akışı, tepki, sokağa çıkma vb. aşamalarda nasıl bir etkiye sahiptir? 'TC' kodlaması gibi son dönem sosyal medya örgütlenme ve tepkilerine baktığımızda, bu mecrada başlayan ya da duyurulan pratikleri hem ideolojik hem de medya açısından incelemek gerekmektedir. Stevenson (2008), ilk karşılaştırmayı medya öncesi döneme ilişkin yaparak "medyanın ortaya çıkışından önce, bir olayın kamusal olması için fiziksel olarak mevcut birçok bireyin gözleri önünde gerçekleşmesi gerekirdi" demektedir (s. 319). Fakat elektronik medyanın gelişimiyle birlikte eylemlerin kamusalılığı giderek özgül mekanlara değil, medyadaki görünürlüklerine bağlı olmaya başlamıştır.

Castells (aktaran Stevenson 2008: s.308-309), ortaya çıkan 'enformasyon toplumu'nun öncelikle küresel kapitalizm, devlet ve yeni toplumsal hareketler arasındaki ilişkinin değişmesinden doğduğu düşüncesindedir. Ancak bunun kadar emin olduğu başka bir şey de, yeni medyanın gelişimi, medya iletilerinin çeşitlenmesi, siyaset ve medyanın içpatlaması ve 'skandal' siyasetinin gelişiminin kamusal alan üzerinde geniş çaplı etkileri olduğudur.

Bu anlamdaki değişimi Shirky (2008), ‘İletişim şeklimizi değiştirdiğimizde toplumu değiştiririz’ şeklinde özetlemektedir. Bu konuyu verdiği ‘Kovan ve arı’ örneği ile şu şekilde açıklamaktadır: Kovan, arı yaşamında ne kadar merkezi ise, bir toplumun kendisini yaratmak ve varlığını sürdürmek için kullandığı araçlar da insan yaşamında o kadar merkezidir. Her ne kadar kovan bireysel olarak herhangi arının bir parçası değilse de koloninin bir parçasıdır ve bir yandan sakinleri tarafından şekillendirilirken bir yandan da o sakinlerin yaşamlarını şekillendirir (s. 20). Kovan gibi internete de bir sosyal araç diyebiliriz. Koloninin yani toplumun yaşamını sürdürmesini sağlayan iletişim ve işbirliği için bir platform sunmaktadır. Bireysel olarak arılar koloniden ya da arıdan birlikte yarattıkları ortak çerçeveden ayrı olarak anlaşılabilir.

Yeni teknolojinin iletişim alanında kullanılmasının en önemli sonuçlarından biri farklı coğrafya/ sosyal sınıflarda bir araya gelerek grup oluşumlarına olanak tanınmasıdır. Eski bildik değerler yeni teknoloji ile savunur hale gelmektedir. Eğer yeni teknoloji ve sosyal ağlar olmasaydı kitlelerin benzerlerini bulması, sesini duyurması, şimdilerde eski olarak tanımladığımız iletişim teknolojileri ile duyurması bu denli hızlı ve küresel olmayacaktı.

Facebook ve Twitter, kullanıcılarına mesajlaşma ve tanışma imkânı sağlayan web siteleri haricinde, organizasyon kurmayı, organize olmayı, bilgi ve fikir paylaşmayı, inançlar düşünceler etrafında gruplaşmayı sağlayan sosyalleşme platformları olmuşlardır. Sosyal ağların yükselişi, organizasyonları çevrimiçi topluluklara dönüştürmüştür (Çıldan ve ark., 2012).

Sosyal ağlar yoluyla yapılacak örgütlenme, çok sayıda insana çok kısa sürede ulaşma, hem talep eden hem içerik belirleyen olma, bireysel tepki verme gibi avantajlar sağlamaktadır. Son beş yılda medyana gelen kitlesel hareketlerdeki başarılarından biri toplumun buna hazır olması/ oldurulması ise diğeri de kullanılan iletişim aracıdır. İnternet, özellikle bireysel kullanım bu hareketlerde oldukça hatırı sayılır bir paya sahiptir. Türkiye’de son 1 yıl içinde meydana gelen kitlesel hareketlerde sosyal ağlar oldukça aktif şekilde kullanılmıştır. Yukarıda ifade ettiğimiz ‘TC’ kodlaması birkaç yönüyle önemli bir kitlesel tepkidir. Devlet kurumlarının tabelalarından TC’ ibaresinin konu henüz tartışma aşamasındayken ‘kaldırılması, toplumda ciddi bir ahlaki paniğe yol açmıştır. Toplumun bir kesimi değerleri ile ilgili tehlike duygusuyla hareket edip, bir siyasinin ilk adımıyla, Facebook hesaplarında bireysel başlayan ancak kitlelere yayılan tepkiyle sonuçlanmıştır. Toplum sahip oldukları ve kendilerine öğretilen bazı değer ve doğruların devamı ile ilgili korkuya kapılmış, ahlaki panik kavramı yerini bulmuştur.

Türkiye’de İktidar Çatışması

Devlet ve toplum arasında kurulan laik devlet- laik yaşam ilişkisinin karşısında; dini içerikli toplumsal yaşamın iktidar üyeleri ve kanaat önderleri tarafından teşvik edilmesi, toplumdaki farklı kesimlerin hak ve özgürlüklerinin iyileştirilmesinde temel alınan noktanın inanç odaklı olması, toplumsal değerler, normlar ve mitlere karşı üretilen görüşlerin geneli yansıttığı şeklindeki intibanın halk arasında bireysel başlayan ancak kitlesele dönüşen farklı tepkilere yol açtığını görebiliriz.

Kimlik hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir bilinç sorunudur. Kendini birey olarak bir grupta “soy”, “halk” ya da “millet” kavramları çerçevesinde anladığı, sunduğu ve ortaya koyduğu ölçüde onları hak eder (Assman, 2001: s. 130). Millet ile devlet arasındaki ilişki ise görece daha yeni bir ilişkidir. Millet ve milliyetçilik Fransız Devrimi sonrası uygarlık tarihinin gözde kavramlarıdır. Milliyetçilik adına (ya da ulus) diyeceğimiz bir grubun kökenini kimi zaman coğrafi bir yerle bağlantılı olarak açıklayan; bu gruba ortak bir kimlik sunarak yönetimdeki otoriteyi meşrulaştıran; belli idealler yaratarak söz konusu grubu bu idealler çerçevesinde birbirine bağlayan bir olgudur. Milliyetçilik, mit, sembol, duygu, din, kültür, gelenek, tarih ve dil gibi olguları amaçları doğrultusunda kullanır (Çağla, 2010: s. 258).

Ulusal düşüncenin iki yüzü vardır. Bir yanda halk egemenliğine dayanan yurttaşlık düşüncesi; diğer yanda ise ulus adına devlete kutsal bir kimlik veren ulus-devlet düşüncesi bulunmaktadır (Sanlı, 2005: s. 116-117). Bugün dünyadaki devletlerin çoğu ulus-devlet niteliğindedir. Milliyetçilik çok yeni bir kavram olmasına rağmen milletten ayrı düşünülemez. Avrupa’da imparatorlukların çözüldüğü, sanayileşmenin arttığı dönemde de milliyetçilik, ‘devletlere millet kimliği çerçevesinde yeni bir bütünleşme’ imkânı vermiştir. Devletin tarihinin milletten daha eski olduğunu iki sözcüğün 19.yy ve 20. yy’de bir araya gelmiş olduğunu hatırlamak, bizi gelecekteki muhtemel ayrılık üstünde düşünmeye sevk etmektedir (Çağla, 2010: s. 259).

Türkiye’nin imparatorluktan ulus-devlete geçiş süreci (tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi), önce ulusal aidiyete dayalı bir devletin kurulmasına, ardından bu ulusa dair bir geçmiş üretilmesine, son olarak da üretilen geçmişin kitlelere benimsetilerek hakim kimliğin bu kurgusalılık doğrultusunda yeniden inşa edilmesine dayanır. Ancak, Türkiye’yi bir örnek olarak ilginç kılan, İslam dinine dayalı kimlik bilincinin gücü ve direnci nedeniyle geçmişin tam olarak unutulmamış olması ve bunun sonucunda da laik halk içerisindeki geniş kitlelerin, hem eski, hem de yeni kimliği (birbirleriyle taban tabana çelişkili oldukları noktalar da dahi) aynı anda taşımaya başlamış olmalarıdır (Kaya, 2011: s. 127).

Türkiye’de Cumhuriyetin ilanı ile değişen rejim, toplumdaki kesimleri farklı etkilemiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhuriyet rejimi ile tasarladığı toplumdaki ‘kültür’ anlayışının öğelerini Bozkurt Güvenç (2003), Türklerin Kimliği adlı kitabında şu şekilde tarif etmektedir: “Akla ve bilime dayalı bir yaşam biçimi, çağdaş dünyaya açılmayı, toplum olarak katılıp bütünleşmeyi, Türk toplumunu refah, barış ve mutluluğa kavuşturmayı hedef alan bir dünya görüşü, varlık bilinci ile başarma inancı!” (s. 35).

Cumhuriyet’in ilanı ile tasarlanan toplumda, rejim için tehlikeli görülen bazı kurumlar kaldırılmış, bireysel hak ve özgürlükler kadar devletin varlığı ve devamı da anayasa ile güvence altına alınmıştır. Yeni devletin özellikleri cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılâpçı şeklinde sıralanmış, bu ilkeler karşındaki her faaliyet kanunların belirlediği cezalar ile karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye özelinde, ülkenin siyasal yapılanması ve kültürü mercek altına alındığında, ‘devletin kutsiyeti’ inancının ve ‘devlet baba’ tamlamasıyla özetlenen paternalist¹ zihniyetin hatırı sayılır bir ağırlığa sahip olduğu ilgili literatürde görece uzun süredir sıkça dile getirilen bir konudur. Fakat aynı zamanda bu algıyı besleyen yapısal ve kültürel özelliklerin neler olduğu üzerinde ise fikir birliğinin tesis edilmediğini biliyoruz (Kerestecioğlu, 2012: s. 426).

Türkiye’de devletin, sürekli ‘tehdit’ hatta ‘işgal’ altında olduğu iddiası, genel kabul gören ve tasdik edilen bir söylemdir; öyle ki devlet, ‘toplumun üzerinde duran (durması gereken), toplumun iradesi ile sınırlanmayan bir tasarım’ olarak belirlenmiştir (Kerestecioğlu, 2012: s. 427). Bu yaklaşımın Türkiye’de, bireyin ya da bazı kesimlerin devletle ilişkisi anlamında çok kere doğrulandığını görüyoruz. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti ilkelerinden laiklik ile din arasında meydana gelen tartışmalar, medya yolu ile kamuoyuna ve sokağa da taşınmıştır. Bu noktada bireye, devletin ‘tehlikede’ ya da ‘işgal’ altında’ olduğunun sinyallerini verdiği ifade edilen, bireysel ya da örgütlü tepkiye yol açan gücü tanımak gerekmektedir. Daha da önemlisi toplum, devletin karşısındaki olduğu söylenen güce nasıl karşı durmuştur?

Türkiye’de iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), 2001 yılında kurulmuş ve söylemlerinde tabanını oluşturan Milli Görüş ilkeleriyle paralel bir çizgide olduğu gözlenmiştir. Milliyetçilik ile İslamcılığın veya muhafazakârlığın bir arada olması, bir tür ‘Türk-İslam sentezi’ (Kerestecioğlu, 2012: s. 256) şeklinde yorumlanmıştır. A

Türk milliyetçiliğinin tanımlamasını yapan ve İslami yaklaşıma mesafesi ile bilinen Mahmut Esat Bozkurt, milliyetçiliği dini alanda değişim getirmiştir. Bozkurt’a göre

¹ Erkek egemen terimlerle tarif edilir ve pedersahilik gibi nitelemelerle açıklanır. Ataerkillikten türemiştir; kişinin karşısındakini ‘baba’ gibi koruma ve bunun karşılığında sadakat ve itaat beklediği bir süreci ifade eder.

Kemalizm diğer sistemlerden ayrı altı ok² ile ifade edilen sosyal ve siyasi bir sistemdir. Bozkurt, Laiklik ve Türk milliyetçiliğın beraber incelenmesi gerektiğini ifade eder, İslam dini ise geriliğın sebebidir (Bolay, 2002: s. 746). Mustafa Kemal Atatürk'e göre de Türk milliyetçiliğın özelliklerinden laikliktir (Kışlalı, 2007: s.47).

Çok partili dönemle birlikte Türkiye'de siyasetin içinde dini öğeleri de görmeye başlamaktayız. 1946 seçimlerinden hemen önce Demokrat Parti'nin din ile ilgili vaatlerini görmekteyiz (Çavdar, 2008: s.17). Özellikle din eğitimi ve Türkçe ezan okunması ile ilgili vaatlerde bulunan DP başkanı Adnan Menderes, cumhuriyetin çıkış noktalarından kabul edilen laiklik ile çatışmaya başlamıştır.

1980 sonrası, AKP tüzüğünde yer verdiği şekliyle, muhafazakâr demokrat olarak tanımlanmış, Müslüman demokrat ifadesini ret etmiştir (Özbudun ve Hale, 2010:)

DP'den AKP'ye kadar birbirini izleyen Türk merkez sağ partilerinin ideolojilerinde güçlü bir süreklilik unsuru görünmektedir. DP, AP, ANAP ve DYP'nin karakteristik özellikleri, Türk milliyetçiliğının, geleneksel ve İslami değerlere duyarlılığın, bir yandan muhafazakâr değerleri korurken bir yandan da teknolojik modernleşmeye (kalkınmacılık) bağlılığın ve (CHP'nin vesayetçi yaklaşımının aksine) seçmene hizmete yönelik bir parti anlayışının bileşimidir (s. 9).

Türkiye'nin iç ve dış meselelerinde AKP hükümetinin icra ettiği politika, ayrıca Türk kimliğı karşısında Kürt kimliğının tanınması ve 'demokratik açılım' sürecinin başlatılarak Kürtçe yayın yapan televizyon kanalının kurulması, Türkçe yer adlarının eskileriyle değiştirilmesi, iktidar mensuplarının önceki iktidarlara nazaran milli bayramlara mesafeli yaklaşımı, 80 yıldır okunan Andımız'ın kaldırılması, Atatürk ve döneminin sorgulanması ve hatta iktidara yakın kesimler tarafından Atatürk ve arkadaşlarının 'ayyaş'³ olarak adlandırılmaları bu konularda hassasiyeti olan kesimlerin sert tepkisini çektiğini görmekteyiz. Anayasada değişiklik tartışmaları ve son olarak da bazı devlet kuruluşlarının tabelalarından 'Türkiye Cumhuriyeti'ni simgeleyen 'TC' ifadesinin kaldırılması, iktidara karşı bireysel başlayan ve kitlesele dönüşen bir protesto zincirini getirmiştir.

'TC' kodlaması, 2013 Nisan ayı başından bugüne kadar süren bir tartışmanın baş öznesi ve simgesi olmuştur. Tartışma bir internet sitesinde yayınlanan haberle başlamıştır. Sağlık Bakanlığı'nın tabelasından 'TC' ifadesinin kaldırılması CHP Amasya Milletvekili Ramis Topal tarafından meclise taşınmış ve gündem bir anda değişmiştir. Sosyal medyada

² Cumhuriyetin altı ilkesi: Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Milliyetçilik, Laiklik, Devletçilik, Milliyetçilik şeklinde açıklanmaktadır.

³<http://www.odatv.com/n.php?n=o-iki-ayyas-ata Turk-ve-inonu-mu-2805131200>

başlayan tartışmalar sosyal paylaşım sitelerinde, ağlarda geniş çaplı bir tepkiyle devam etmiştir. Özellikle Facebook'da kişisel sayfası bulunan kullanıcılar harekete geçmişler ve tepkilerini ortak paylaşımlarla dile getirmişlerdir.

Habere göre, Facebook'ta TC ifadesini kullananlar, bazı kurum ve kuruluşlardan kaldırılan 'TC' ifadesi nedeniyle, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığının tehlikede olduğunu ve iktidarın 'Türkiye Cumhuriyet'ini halkın zihninden silmeye çalıştığını ifade etmektedirler. Muhalefetin bu haberle yaptığı çıkış ve milliyetçi müdahalenin, milli duyguların kabarmasına yol açtığını, sosyal medyada haberin hızla yayılmasıyla toplumsal bir tepki patlaması yaşandığını görmekteyiz.

Türkiye'de, Nisan 2012 rakamlarına göre, 32 milyon üyesi bulunan Facebook'ta, o güne kadar çok az örneği olan örgütsüz bir tepki başlamıştır. Yaklaşık 9 milyon Facebook kullanıcısı⁴ profil isimlerinin yanına 'TC' kısaltmasını kullanmıştır. Kişisel sayfalarda ifade edilen durum, vurgu yapılan konulara, paylaşılan fotoğraflara, tepki gösterilen kişilere ve gelişmelere bakarak, bir 'TC' tepkisinin ötesine geçildiğini ve kaynağını iktidar politikalarından aldığını söyleyebiliriz. 'TC' kodlaması, bir laiklik- din tartışmasına dönüşmüş, bu konuda fikri olanlar, farklı yöntemlerle ve şiddette tepki göstermeye başlamıştır. Örgütsüz bir örgütlenme şekli olan "TC" ile yeni bir örgütlenme şekli ve aracılıyla karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz.

Ahlaki Panik ve Medya

Ahlaki panik, en yalın ifadeyle, sosyal olaylar karşısında toplumun verdiği tepkiyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Kriminoloji, sosyoloji, psikolojinin de ilgisini çeken ahlaki panik, medya çalışmalarında sık değinilen bir kavramdır. Kavramı ilk çalışan isimlerden Stanley Cohen'in ahlaki panikler, ahlaki panik süreçlerinin doğası ve kökeni üzerine açıklamalarının özünü, değer verilen yaşam tarzının tehlikede olduğu korkusu oluşturmaktadır.

Ahlaki panik, ufak tefek toplumsal sapkınlık edimleri olan şeylere karşı abartılı ve iletişim araçlarınca da büyütülen toplumsal bir tepki (Mutlu, 1998: s. 334) olarak tanımlanmaktadır. Yaygın bir sosyal sorunun, sosyal bir sapkınlığın isimlendirilerek, örnek olaylarla kişileştirilerek ortaya çıkarılması, kamunun gündemine oturtulması ve bu soruna uzmanlar tarafından çözüm önerileri getirilmesi ahlaki paniği açıklamaktadır. Aslında ahlaki panik, sessizlik döngüsünün bozulmasıdır (Soygüder, 2009: s. 2). İnsanlar sessizlik

⁴<http://siyaset.milliyet.com.tr/9-milyon-kisi-profilini-degistirdi/siyaset/siyasetdetay/09.04.2013/1691205/default.htm>

döngüsüne iktidarın baskıcı politikaları ve apolitize edilmesi ile kolayca girmektedir. Sessizlik ve tepkisizlik için en iyi yöntem sindirmedi. Sindirmenin en etkili aracı ise korkudur.

İktidarlar, insanları politikadan uzaklaştırmak ve egemen olabilmek için korku kültürünü toplum içinde geliştirmektedir. Korkunun üretilip yaygınlaştırılmasında iktidarın özellikle kullandığı iletişim aracı medyadır (Şeker ve Tiryaki, 2012: s. 229). İktidar, kendini meşrulaştırmak için medya aracılığıyla toplum üzerine uyguladığı korku politikasını bir takım yöntemlerle gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Örtük şiddet, korku çekiciliğiyle ikna etme, samimiyet duygusu yaratma, ahlaki panik yaratma, nefret söylemi geliştirme, ayırma, yok sayma veya yüzeysel bilgilendirme, önemsizleştirme, kompozisyona uyarlama yöntemlerini iktidar kendi çıkarına en etkin biçimde medyada kullanılır (Demir, 2010: s. 726).

Devlet- iktidar, bireyi kendi varlığı için birer tehlike olarak görmekte ve onun özgürleşme çabasında karşısına korku-baskı-şiddet üçlemesiyle çıkmaktadır. Kutsallaştırılan bir devlet inancı bireylerin zihnine yerleştirilmek istenir. İktidarın asıl amacı, bir anlamda, zihinleri egemenlik altına alıp bireyin-toplumun kendine yabancılaşmasını sağlayarak kişisel yıkımı gerçekleştirmektir (Demir, 2010: s. 727).

Tanımlardan yola çıkarak ahlaki paniğin özelliklerini (Yıldız ve Sümer, 2010) beş maddeyle şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1- Ahlaki panik, medyanın sıradan bir olayı alıp, onu sıra dışı bir olaymış gibi sunmasıyla meydana gelmektedir,
- 2- Kolektif olarak yanlış davranışlarda bulunanları ahlaki bozulma ve sosyal çözülmenin nedeni olarak algılayan yazarlar, düşünce liderleri ve benzeri otoriteler tarafından oluşturulan ahlaki ortamın içerisinde medya, bir suçluluk abartması döngüsünü harekete geçirmektedir,
- 3- Ahlaki panikler, meydana geldikleri toplumda fikir ortaklığı ve ortak kaygılar oluşturarak ahlaki sınırları belirlemektedirler.
- 4- Ahlaki panikler hızlı sosyal değişim esnasında oluşur ve riske yönelik geniş sosyal endişeler tespit ettiği ve kristalleştirdiği söylenebilmektedir.
- 5- Genelde genç insanlar, gelecek için bir metafor oldukları ve davranışları toplumun sağlıklı veya hastalıklı mı diye test etmek için bir barometre olarak görüldükleri için, hedeftedirler. (s. 37)

Belirli olaylarda medyaya bilgi veren yapısal olarak egemen gruplar, polis gibi, birincil tanımlayıcılardır. Medya, birincil tanımlayıcılardan edindiği enformasyonu seçip yorumlayarak bir olayın ikincil tanımlayıcısı işlevini görmektedir. Ahlaki panik ortamında, yüksek düzeyde kültürel kapanma sağlayabildiği için birincil tanımlayıcıların yaptığı tanımlamalara ideolojik ağırlık verilmektedir (Stevenson, 2008: s. 67). Bir anlamda bilgi, iki kere ideolojik olarak üretilmektedir. Ahlaki panik, medya ve polisin ilişkisindeki yakın mesafeyi daha belirgin bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Medya haberin gerçekliği ya da abartılması, haberin tekrar sayısı yani haberin gündemde tutulması ile ahlaki panikte kullanılabilir. Tekrar sayısının önemi, haberin gündemde tutulması ya da düşürülmesi noktasında önemlidir. Ahlaki panik oluştuğunda, halkın bu konuyla daha önce karşı karşıya kalmamış gibi davranması, geçmiş ile o anın kıyasına götürmektedir. Kıyasın sonucunda toplum artık hayatlarında çok fazla kavramın değiştiğine kendisini inandırmaktadır. Bunun bir diğer açıklaması da artık ortadan kalkan değerlerin yerine yerleşen yeni değerler, insanların uyum sağlama ile ilgili duyduğu kaygıdır (Şeker ve Tiryaki, 2012:s. S. 226).

Ahlaki panik, farklı yönleriyle kendisini gösterebilmektedir (Goode ve Ben Yehuda, 2007).

(i) Belirli bir durumu değiştirmek (veya değişmesini engellemek) ya da protesto etmek, o konuya dikkat çekmeye çalışma konusunda toplum mensuplarının bir kısmı tarafından gerçekleştirilen organize ve kolektif eylem veya kampanyalar- kısaca “sosyal hareketler olarak sosyal problemler”

(ii) Sorunlu duruma neden olduğu düşünülen davranış ve bireyleri cezalandırmak ya da bir başka yöntemle onlarla baş etmek için kanun tasarıları sunmak

(iii) Bir durumu veya konuyu ülkenin yüz yüze olduğu en ciddi problemler hakkındaki kamuoyu sıralamasında ön sıralara çıkarmak

(iv) Dergi ve gazete yazıları, TV haberleri, yorumları, belgeselleri ve dramaları ile bir konunun kamusal alanda tartışılması (s. 90-91).

Medya; ortaya çıktığı dönemden beri güç ve iktidarı elinde bulunduranlar tarafından baskı, çıkar ve korku aracı olarak kullanılmak istenmiştir. Çünkü medya, sadece yazınsal olanı değil, görsel araçları da içerdiğinden bireye ait duygu ve düşünceleri amaca yönelik kullanmada eşsiz bir yere sahiptir. Bu nedenle, iktidar ve güç sahipleri kendileri için kamuoyu oluştururken, korku unsurunu medya üzerinden aktarmaya çalışırlar. Bu bağlamda, iktidarın korku-baskı politikasının aracı olan medyanın; özgürlüklerin kısıtlanmasına, toplumun bireyin pasifize edilmesine, tek elden yönetilmeye, apolitizasyona ve depolitizasyona kaynaklık eden bir ortam hazırlanmasına yardımcı olduğunu iddia edilebilir (Demir, 2010: s. 725).

Goode ve Ben Yehuda (s. 199), ahlaki paniğin özelliklerini aşağıdaki kavramlarla sınıflandırmaktadırlar:

- Endişe: Anlatılan bir olay ya da davranış kaygıyı tetikler
- Düşmanlık: Failler halkın şeytanlarıdır.
- Düşünce Birliği: Faillere karşı oluşan toplumsal tepk geniş ve birleşiktir.
- Orantısızlık: Davranışın ya da ortaya koyduğu tehdidin büyüklüğü abartılmaktadır.
- Geçicilik: Medyanın bildirim ve buna bağlı panik birdenbire ortaya çıkar, fakat çabuk da yok olabilir (s. 89).

İktidar ve medyanın bir arada çalıştığına en önemli örnekler toplumda yaratılan marjinal taraflardır. İktidar politikaları genellikle etnik, dinsel, cinsel, kültürel kimlikleri kamusal alan içerisinde kendi kimlikleriyle tanımlama yönündedir (Demir, 2010: s. 728). Medya, kullandığı dil ile bu kimlikleri birbirinden daha da uzaklaştırmaktadır. Sonuçta toplumda medya tarafından oluşturulan ‘ötekiler’ ve aralarında daha da derinleşen kimlik farklılıklarından doğan çatışmalar görülmektedir. Birbirine yabancılaşan toplumdaki birimler, çok yönlü korku yaşarlar ve çatışmanın olduğu güvensiz bir ortam yaratılmaktadır. Oluşan yeni toplumsal ilişkiler iktidarın gücünü arttırmakta, toplumda tepki ihtimalini azaltmakta, yabancılaşan toplum güçsüz ve çözülmeye yatkın hale getirilmektedir. İktidar medyanın yardımlarıyla sistemin ihtiyacına göre bireyi ve toplumu yeniden üretiyor, diyebiliriz.

Medyanın iktidar ile yakın ilişkisi toplumların enformasyonla ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Ancak geleneksel medyaya yapılan büyük müdahaleler, yeni medya yani sosyal medyaya yapılamamaktadır. Birey kendi iletişim ağlarını kullanarak, istediği noktadan gerekli teknolojik altyapıyı sağladığı takdirde bilgiye ulaşımı sağlamaktadır. Bu nedenle de toplumun ya da bireyin tepki vermek isteyeceği olaylar geniş kitlelere, çok yönlü bilgi beslemesiyle iletilebilir hale gelmektedir.

Bir Ahlaki Panik Örneği: ‘TC’ Örgütlemesi

7 Nisan 2013 tarihinde, Facebook ve Twitter’da önce binler, sonra milyonlara ulaşan bir tepki başlamıştır. Özellikle Facebook kullanıcıları sayfalarındaki profil isimlerinin başına ‘TC’ ekleyerek iktidar karşıtı başlatılan söyleme destek vermeye başlamışlardır. Verilere göre Türkiye’den yaklaşık 32 milyon Facebook kullanıcısının 9 milyonu aynı şekilde davranmıştır. Çoğu birbirini tanımayan, mekânsal ve sosyal anlamda birbirinden çok uzakta yaşayan bu

kadar çok sayıdaki kullanıcının, politik tepki anlamında aynı dili konuşuyor olması yeni medyanın gücünü de göstermektedir. Ancak son yıllarda dünyada da şahit olunan olaylarla birlikte, Türkiye için bu anlamdaki kitlesel hareketler ve örgütlenmeler için yeni bir dönem şeklinde değerlendirebiliriz.

Öncelikle 1- 15 Nisan 2013 tarihli gazetelere “TC kaldırılıyor” başlığıyla yansıyan haberlerin içeriği incelenmiştir. Haberlerin özeti aşağıdaki gibidir:

“Sağlık Bakanlığı 2012 Eylül ayında kendisine bağlı sağlık kurumlara, tabelalarındaki ‘TC’ kısaltmasını çıkarmalarını ifade eden bir yazı gönderir. ‘TC’ ibaresi kaldırılır ancak bu talimat 1 yıl sonra basında hatırlatılır. Bununla ilgili birkaç spekülasyon da çıkar. Şöyle ki: internetteki web forumu olarak adlandırabileceğimiz “İnci Sözlük”ün şakası⁵ olduğu söylentileri çıkmış ancak İnci Sözlük bu iddiaları yalanlamıştır.⁶

‘TC’ ile ilgili bir yıl önce yapılan yazışmalar, bir yıl sonra ilk ‘TC’ ibaresi kaldırıldığında siyasilerin gündemine gelmiş, 1 Nisan 2013 tarihli Sözcü gazetesine⁷ göre ana muhalefet partisi CHP’nin Artvin milletvekili Ramis Topal Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu’nun yanıtı için Meclis’e soru önergesi vermiştir. Daha sonra MHP Kocaeli milletvekili Lütfü Türkkan da T.C. Ziraat Bankası’nın internet sitesi yoluyla, tabelalardan T.C ibaresinin kaldırılacağını duyurduğunu gündeme getirdi.⁸”

Ahlaki paniğin oluşması için gerekli şartlar yavaş yavaş oluşturulmaktadır. Önce var olan bir olay gündeme getirilir, medya bu konuda adım atar. Sonra sosyal medyanın hızı yardımcı olur, haber kullanıcılar arasında haberler dönmektedir. Haberler kişilerin bazı demokratik bilgileriyle daha anlamlı hale gelmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada, profillerine ‘TC’ ibaresi eklemiş Facebook kullanıcılarının sayfalarında yer verdikleri fotoğraf, yorum, yazı gibi paylaşımları eleştirel söylem analizi kullanılarak incelenmiştir.

Söylem analizinde iki farklı yöntem bulunmaktadır. Bunlardan birincisi İngiliz Kültürel Çalışmaları’nın önemli isimlerinden Stuart Hall’ün oluşturduğu toplumsal analizin ortaya getirdiği söylemsel oluşumlar üzerinde yoğunlaşan sosyoloji ağırlıklı yaklaşımdır. Gramsci’nin hegemonya kavramsallaştırmasını merkeze alan Hall (1994) haber metinlerinde

⁵ O dönemde Vatan gazetesinin haber portalında konuyla ilgili çıkan haber <http://haber.gazetevatan.com/tc-ayaklanmasi-bakin-necikti/528271/11/medya>

⁶ Deyatlı bilgi için: <http://inci.sozlukspot.com/w/tc-olay%C4%B1-sazan-avi-de%C4%9Fil-kan%C4%B1t%C4%B1-capsli/>

⁷ <http://sozcu.com.tr/2013/gundem/bakanlik-t-cyi-kaldirdi-259836/>

⁸ <http://www.yg.yenicaggazetesi.com.tr/habergoster.php?haber=82965>

iktidar konumunda olanların durum tanımlamalarının nasıl yeniden üretildiği ve iktidarın söyleminin nasıl meşruiyet kazandığının altını çizmiştir.

İkinci yöntem ise dilbilimci Teun A. van Dijk tarafından geliştirilen ve haber analizlerinde kullandığı filin gramerine duyarlı olarak makro ve mikro yapıları inceleyen yaklaşımdır. Haberin makro bağlamı, haber üretim sürecini belli bir yapısal yanlılık sorunuyla ilişkilendirmemiz gerektiğini (dünya basınının haber ajanslarına bağımlılığı), mikro bağlamı, ulusal düzeydeki toplumsal iktidar/güç odaklarının etkileri altındaki gazetecilik uygulamaları ile haber söyleminin sözcüklerin seçimi, sözcüklerle yapılan vurgulamalar vb. yapısal unsurları içermektedir (van Dijk 1999, s.370). Van Dijk'in geliştirdiği eleştirel söylem analizi varolan güç/iktidar ilişkilerinin söylem analizi içinde nasıl kurulduğunu açıklarken, bu ilişkilere eleştirel bir yaklaşımla bakmaktadır (İnal, 1996: s. 96).

Söylem analizi, farklı konuşma yollarıyla yapılan farklı gerçeklikler, söylem etkileri, politik ilişkiler, güç ilişkileri, bilgi ve ideoloji formlarıyla ilgilenir. Uygulayıcının kullandığı dilin kültürel olarak ele alınması, metnin söylemini oluşturmaktadır. Söylem kısaca metnin dünyaya bakış açısı ve yorumlama biçimi olarak ele alınabilir (Arık, 2009: s. 247) Teun A. van Dijk'a göre, eleştirel söylem analizi içinde medya söylemlerine baktığımızda, kitle iletişim araçlarının sunumunda stereotipleştirme, önyargı, cinsiyetçi ya da ırkçı imajlar, metinlerde, fotoğraflarda ve görüntülerde ortaya çıkmaktadır (aktaran Kula 2001: s. 191).

Çalışmada bu amaçla, isimlerinin önüne 'TC' ekleyen Facebook kullanıcıları arasından 1 Nisan- 31 Mayıs 2013 tarihlerinde rastgele örnekleme 500 profil seçilmiştir. 'TC'nin yazıldığı dönemi karşılaştırmalı inceleyebilmek amacıyla öncelikle kullanıcıların demografik yapıları ile ilgili bilgi verilecek, ardından eleştirel söylem analizi yöntemiyle paylaşımlar incelenecektir.

Facebook sayfalarının cinsiyet bölümlerine, 500 kullanıcıdan 215'i kadın yazmış, 260 kullanıcı erkek yazmış ve 25 kullanıcı boş bırakmıştır. Yaş aralığı ise 15 ile 50'dir. Profillerinde verdikleri bilgilere göre, kullanıcıların çoğu Türkiye'nin batı bölgelerinde, özellikle İstanbul, Kocaeli, İzmir, Ankara gibi şehirlerde, Karadeniz ve Trakya bölgelerinde yaşamaktadırlar. Kullanıcıların yüzde 50'si dinle ilgili kısmı doldurmuş, inançlarıyla ilgili paylaşımlarda bulunmuştur. Ancak oranları yüzde 85'e yaklaşan kullanıcılar kişisel ideolojileriyle ilgili bilgi vermektedir.

Bulgular

İncelenen profillerdeki paylaşımlar öncelikle kimlik, inanç, milli değerler, iktidar ve icraatlar olmak üzere 4 ana başlık altında toplanmış, her başlık altında verilen örnekler en çok tekrar eden paylaşımlar seçilmiştir.

Kimlik

İncelenen profillerde kullanıcılar, kimliklerini önce ait oldukları ya da ait olarak tanımladıkları uyruklarıyla, yani 'TC' ile ifade etmektedirler. Kullanıcıların tamamı bunu profillerine ekledikleri görsellerle de desteklemektedirler. Kimlikleri aynı zamanda uyruklarını ve dolayısıyla ülkelerini ifade etmektedir. Öncelikle ait oldukları ya da kendilerini tanımladıkları 'Türk' ifadesini kullanmaktadırlar.

Resim1: Etnik kimlik ifadesi

Kimlik ifadesinde, Mustafa Kemal Atatürk'e ait olan nüfus cüzdanı da paylaşılmaktadır. İncelenen profillerin 500 profilin 375'inde Atatürk'ün nüfus cüzdan fotoğrafı kullanılırken, kendilerinin ve Atatürk'ün etnik kimliklerinin altını çizerek bir ortaklık kurmaktadırlar. Kullanıcılar aynı zamanda ideolojik vurgu da yapmaktadırlar.

Resim 2: Mustafa Kemal Atatürk'e ait nüfus cüzdanı

İnanç

İncelenen kullanıcıların hassas oldukları konulardan biri de inançtır. Kullanıcıların büyük bir kısmı- özellikle kadın ve Müslüman olmayan kesimlerle ilgili- iktidar ve iktidar yanında duran kesimler hakkında karşı paylaşımlar yapmaktadırlar. Karşı durulan noktalardan biri iktidarın vurgusunu yaptığı düşünükleri “Muhafazakârlık”, ilk sıradadır. İktidarın inançla ilgili ifadeleri ve ötekileştirmesi eleştirileri de sık sık paylaşımlarda yerini almaktadır. Özellikle, konuyla ilgili geçmiş zamandan hatırlatmalar, farklı zamanlarda aynı konu üzerine verilmiş farklı demeçlerin paylaşılması dikkat çekmektedir. Kullanıcıların yüzde 88’i hükümetin dini inançla ilgili ötekileştirmesine tepki göstermektedir. Resim 4, profillerin yüzde 70’inde paylaşılmıştır. Kadın kullanıcıların erkek kullanıcılardan yüzde 30 daha fazla paylaştığı görülmüştür.

Resim 3: “İste kara çarşafın kökeni”⁹

Kendini laik olarak tanımlayan kullanıcılar, İslam muhafazakârlarının, ‘inançlı bir Müslüman kadının siyah çarşaf kullanması zorunludur’ şeklinde düşündüklerini ifade ederek profillerinde özellikle kara çarşafın kökeni ile ilgili görselleri (Resim 3) sıklıkla paylaşmaktadırlar. Müslüman ve inançlı olmayı savunan muhafazakâr kesimlerin, İslamiyet ile ilgili olmayan hatta bu kesimlerin karşısında duran, başka bir din (Hıristiyan vb) ya da farklı bir ırk (İran vb.) vurgusu yaparak yaptırımların dinle alakalı olmadığını ifade etmektedirler.

⁹İste yobazların kadınlara dayattıkları ve İslam’la hiç bir ilgisi bulunmayan kara çarşafın gerçek kökeni!:ÇarşafTürkiye’ye Tanzimat döneminde hacca gidenler tarafından, İranlılardan alınmak suretiyle getirilmiştir. Önceleri pek tutulmayan, hatta bid’at denilen çarşaf, 1870’te yaygınlaşmıştır. Daha sonra II. Abdülhamid han, 4 Ramazan 1309 (2 Nisan 1892) tarihli bir emirname ile çarşaf giyilmesini yasaklamıştır. (İslam Ansiklopedisi Diyanet Vakfı)
Kökeni neresi?1913’de Balkan muhacirleri, Rumeli’nde Yahudi ve Ortodoks kadınlarının giydikleri siyah çarşaf ile gelmişlerdi. Zamanla bu İstanbul’a yayıldı. (Osmanlı Tarih Deyimleri Sözlüğü)

Resim 4: Boushra Almutawakel'in "Kadın ve Yok Oluş" isimli çalışması

Yemen’li fotoğraf sanatçısı Boushra Almutawakel’in “Kadın ve Yok Oluş” isimli çalışması (Resim 4) kadınlara siyah çarşaf giymeleri için yapılan zorlama ve telkinler karşısında kadının zaman içinde yok olacağını ifade etmektedir. Görselle ilgili yapılan yorumlar, eril bir dille ifade edilmektedir. Tezatlık eril dille kadın haklarını savunmak olsa da, din ve ahlak kuralları çerçevesinde yapılan “nasihat” ve “tavsiyeler”in kadını ve zamanla toplumu, kimliğini ve özünü kaybetmiş, özgürlükleri ve statüsü, sosyal kazançları elinden alınmış bir noktaya getireceği yönündedir.

Resim 5: Hükümet üyelerinin kiliselerle ilgili düşüncesine verilen örneklerden

AKP iktidarının inançlarla ilgili attığı adımlar çok tartışılmaktadır. Ruhban Okulu, azınlık vakıflarının malları, İmam Hatip Liseleri, Aleviler’in ibadethaneleri ve din adamları üzerinden yapılan tartışmalar sık sık gündemi meşgul etmektedir. Farklı zamanlarda ve platformlarda inançla ilgili ifadeler hükümetin bu konudaki politikalarına çelişkili yaklaşılmasına neden olmaktadır. Kullanıcıların çelişkili ifade tespitleri ile ilgili yaptığı sık

paylaşımlardan biri de Resim 5'dir. Kullanıcıların yüzde 95'i tarafından paylaşılmış, yorum kısımlarında sert tepkiler verilmiştir.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, profilleri incelenen kullanıcıların tamamı, dini bayramlarda kutlama mesajları yayınlamaktadırlar; Hz. Muhammet, Hz. Ali, Mevlana, Şems-i Tebrizi gibi manevi liderlerin barış, huzur, adalet, inanç, ilahi aşk ile ilgili sözlerine sayfalarında yer almaktadır.

Milliyetçilik ve Eril Dil

Facebook kullanıcılarının milli değerleri, aynı zamanda dokunulmazları arasında Mustafa Kemal Atatürk, Türk Bayrağı, İstiklal Marşı, Türklük olguları yer almaktadır. Paylaşımlar, bu değerlerinin kutsallığı ve eleştirilere karşı yaptıkları yorumları içermektedir. Destansılaştırmak, sahip çıkmak, yüceltmek gibi reflexler geliştirmektedirler.

Resim 6: Sözcü gazetesinin Mustafa Kemal Atatürk manşeti

Sözcü gazetesinin 30 Ağustos 2012 tarihli baskısında tam sayfa yer alan “Atatürk bugünleri 89 yıl önce görmüştü” haberinin de dahil olduğu görseller paylaşımlarda üst sıralarda yer alıyor. Sözcü gazetesinin bu haberi, 500 kullanıcının %84 başka bir deyişle 420'si tarafından paylaşılmıştır. Özellikle lider karşılaştırmalarında paylaşımlar hem çok yorum hem de çokça beğeni almaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün özellikleri, sözleri, liderliği ve devrimleri yüceltici yorumlarla kullanılmaktadır. Kullanıcıların % 85'i Mustafa Kemal Atatürk ile Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı, liderlik, ilerçilik, laiklik, karizmatik olma gibi başlıklarda sık sık karşı karşıya getirmektedir. Bu vesileyle hükümetin politikaları

da eleştirilmekte, paylaşımlara yapılan yorumlarda Başbakan'a hitaben sert eleştiriler yer almaktadır.

İncelenen kullanıcılardan 417'si yani % 83'ü kendilerini 'Türk' olarak ifade etmektedir. İncelenen dönemde kullanıcıların tamamı en az bir kez Türk Bayrağı fotoğrafı paylaşmış, 280 kişi İstiklal Marşı'nın sözlerini yazmış ya da alıntılamıştır. İdeolojik kutsallarına karşı yapılan olumsuz eleştiriler, özellikle 'ırkçılığa' varan nitelermelere aynı sertlikte cevap vermektedirler. Ancak kullanıcıların % 25,8'i iktidar aleyhinde milliyetçiliği aşan, nefrete varan söylemler geliştirmişlerdir. Bir dönem slogan olan ve incelenen dönemde de hatırlatılan "Ya Sev Ya Terket" sık tekrar edilen durum güncellemesi olarak dikkat çekmiştir.

Resim 7: Bayrak, kimlik ve İstiklal marşı görseli

Kullanıcıların % 86'sı 'Türklük' kavramını, etnik olarak Türk olanlara mal etmemekte, ülkede yaşayan ve kendini öyle ifade edenleri de bu tanım içine sokmaktadır. Yani Türklük onlar için üst kimlik konumuna gelmiştir.

Resim 8: İlahiyat Profesörü Yaşar Nuri Öztürk'e atfedilen ifade

Paylaşımlardaki eril dil dikkat çekmektedir. Ataeril toplumlarda değerli olan soy-tohum- aile- erkek olma gibi aitlikler ‘karşı taraf’ hakkında şüpheli bilgi olarak verilmektedir. Özellikle dini anlamda laik kesimin itibar ettiği bir kişilik üzerinden geliştirilen söylemler, sözün aitliğinden çok diğer paylaşımlarla çelişkisi nedeniyle dikkat çekmektedir. İnanç ile ilgili başlıkta ifade ettiğimiz gibi, en çok paylaşılan manevi kişilerden Mevlana’nın “Gel! Kim olursan ol, gel!” ifadesi ile çelişen, Atatürk’ü yüceltirken diğerlerini yeren bir hal almaktadır. Paylaşımlar, ataeril bir topluma uygun seksist bir dille namus çemberine sokulmaktadır. İlahiyat profesörü Yaşar Nuri Öztürk’e atfedilen Resim 8, kullanıcıların % 65’i tarafından paylaşılmıştır. Cinsiyetçi bir dil olduğu için ayrıca incelenen bu tür paylaşımların % 74’ünün cinsiyetini erkek olarak beyan eden kullanıcılar tarafından yapıldığı görülmüştür.

Resim 9: Stadyumda Cumhuriyet ve Türklük vurgusu yapan pankart görseli

Spor sosyal olaylarda en çok kullanılan kamusal alanlardandır. Futbol takımlarının taraftarları sosyal olaylarda çabuk örgütlenme, kitlesel ve etkili tepki verme gibi özellikleri nedeniyle Facebook paylaşımlarında sık sık yer almaktadır. Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe spor kulüplerinin yanında Anadolu takımları, ‘TC örgütlenmesini’ coğrafi olarak yaymakta etkili olmuştur. *Memleketli olmak* önemli bir duygu olmuş, karşı takımın taraftarlarının bile sempatisini kazandırmıştır. Kullanıcıların % 80’i tarafından paylaşılan Resim 9’da da görüldüğü Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı tehlike yaratan başka bir devlet varlığı ihtimaline karşı bir kalıp geliştirilmiştir. Paylaşılan görselin futbol temalı olmasına rağmen paylaşımcılar arasında kadın kullanıcıların sayısı oldukça yüksektir: Resim 9, kadın kullanıcıların % 45’i tarafından paylaşılmıştır.

Resim 10: Mustafa Kemal Atatürk’e atfedilen din düşmanlığına karşı paylaşılan metinde kullanılan fotoğraf

Radikal İslami kesimin Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili en önemli argümanlarından biri, İslamiyet karşısında olan, tekke ve zaviyeleri de kapatmasıyla bunu kanıtlayan bir lider olmasıdır. Bu nedenle muhafazakâr İslamcı kesimin sert eleştirileri farklı paylaşımlarla yalanlanmaya çalışılmaktadır. Din, her iki kesim için de farklı nedenlerle önemlidir. Kendisini laik olarak ifade edenler, muhafazakâr İslamcıları cumhuriyet ve ülke düşmanı olarak, muhafazakâr İslamcılar da Atatürk ve laikleri din düşmanı olarak niteleyerek paylaşımlar yapmaktadır.

Kullanıcıların % 92’si tarafından paylaşılan Resim 10, muhafazakâr İslamcıların Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili suçlamaları ret etmek için paylaştıkları görsellerden biridir. Fotoğrafla birlikte paylaşılan metin dikkat çekicidir:

“ATATÜRK'ÜN ÖLÜRKEN SÖYLEDİĞİ SON SÖZ

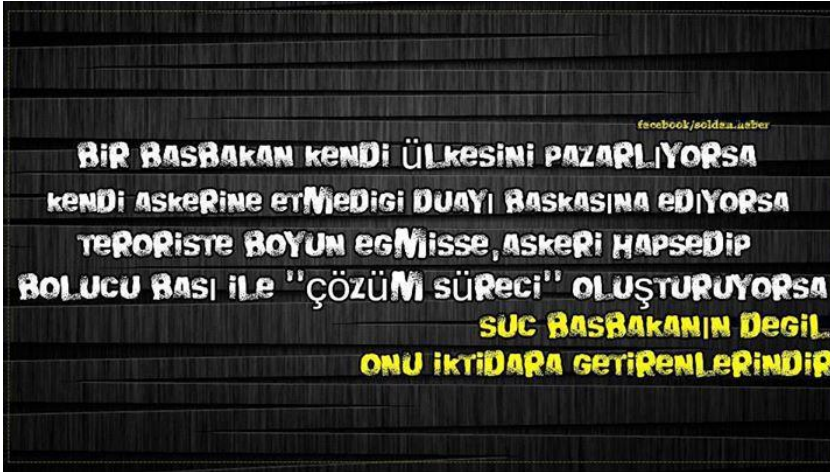
İnsanın karşılaşacağı ölüm gerçeğinin son saniyeleri geldiğinde, o sırada yanında bulunanlardan Dr. Neşet Ömer bey “Dilinizi göreyim efendim. Lütfen dilinizi dışarıya doğru çıkartın” diye telaşlanırken, Atatürk, Dr. Neşet Ömer beye bakarak “VE ALEYKÜMÜSSELAM” diyerek gözlerini kapatmıştır. (Kılıç Ali'nin Anıları Sh 659. Hulusi TURGUT)

Peki, o sırada Atatürk'ün yanında bulunanlar telaş ve çaresizlik içerisinde kıvranırlarken ve hiç gereği yokken Atatürk'ün “VE ALEYKÜMÜSSELAM” demesinin anlamı ne olabilir diye bir soru akla gelebilir. Böyle bir sorunun yanıtını Kur'an ayetlerinden öğrenebiliriz. İşte Kur'an'ın söyledikleri:

“İyiliklerini içeren kitabı sağ tarafından verileceklere, melekler: ‘SELAMÜN ALEYKE’ derler.” (Vakıa Suresi 90,91)

İktidar ve İcraatları

İktidar kullanıcılar tarafından olumsuz şekilde birkaç yönüyle eleştirilmektedir. Ülkenin ekonomi ve dış politikaları uzun süredir eleştiri alan, hem meclis görüntüleri ile kurgulanan videolar, hem dış ve iç gezilerde kaydedilen görüntüler, özelleştirmeler, ihaleler sık sık eleştirilmektedir. Bu konuda RESİM 11 genel bir başlık olabilir. Eleştirilerin merkezinde Başbakan Erdoğan ve kabinedeki bakanlar bulunmaktadır.

Resim 11: İktidar mensupları icraatlarına karşı kullanılan paylaşım

Resim 11'i paylaşan Facebook kullanıcıları iktidara muhalif, icraatlarını ve politikalarını sert bir üslupla eleştirerek dile getirmektedirler. Kullanıcıların hassas oldukları ülke, asker, terör gibi konularla ilgili hükümet politikalarının uygulayıcısı olan iktidar mensupları değil hükümete oy veren seçmenler suçlanmaktadır. Kullanıcıların 500 kullanıcıdan %45'inin sayfasında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı, % 35 hükümetin diğer üyelerini, % 75'i de hükümete oy veren ve hala destekleyen seçmenleri eleştirmektedir.

Sonuç

Apolitize edilmiş birey sistemli bir şekilde beraber çalışan medya ve iktidarın ürünüdür. Buradan yola çıkarak, Türkiye’de özellikle toplumu etkileyen olaylar sonrasında korku kanalları çalıştırılarak toplum tepki göstermeden bastırılmıştır. Tepki, bastırılmış toplumlarda daha şiddetli ortaya çıktığında, değerler üzerinden bir tüketimin yaşandığını görmekteyiz.

Birey, kendi adına karar alma sürecinde yetki verdiği hükümetin politik ve toplumsal özgürlükleri sürdürmesini beklemektedir. Bireylerin değerleri ailede başlayan, sosyal çevre ile şekillenen bir dizi dokunulmazdan oluşmaktadır. Bu dokunulmazlar arasında, kimlik- inanç- kanaat önderleri- siyasi düşünce- namus- vatan gibi başlıkları sıralayabiliriz. Ancak tepki vermesi unutturulmuş bir toplumda, birey tepkisini de yine medyanın imkânları ve içeriği kadar verecektir, keza bireyden topluma geçişi de aynı şekilde olacaktır.

Marjinal taraflar da toplumda egemen değer yaratan iktidar tarafından medya işbirliği ile yaratılmıştır. Toplum iktidar politikaları ile etnik, dinsel, cinsel kültürel kimliklere ayrılmıştır. Bu ayrım kamusal alanda farklılıkların oluşmasına ve iktidarın marjinal olarak nitelediği tarafların *ötekiler* olarak medyanın kullandığı dil ile de sınıflandırıldığını görmekteyiz. Farklı kimliklerin birbiriyle ya da iktidarla çatışmasıyla oluşan yeni toplumsal ilişkiler iktidarın bölme odaklı politikalarını ve gücünü arttırmaktadır. Böylelikle iktidar sahipleri sistemlerine uygun birey ve toplumları yeniden üretmektedirler.

Değerlerinin ve kimliğinin tehlikede olduğunu düşünen birey, ahlaki panik yaşamaktadır. Ahlaki panik, ufak tefek toplumsal sapkınlık edimleri olan şeylere karşı abartılı ve iletişim araçlarınca da büyütülen toplumsal bir tepki olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki panik alarma geçme, sessizliği bozma şeklinde sonuçlar vermektedir. Çünkü iktidarın baskısı ve oluşturduğu korku ile sessizlik döngüsüne giren bireyler, sindirilerek tepkisizleştirilmektedir. Ancak bireyin sessizliğini bozması ile tek olmadığı benzer olaylara duyulan ortak duygularla fark edilmektedir.

Örgütlenme, toplumsal tepkiler gibi kavramların altını dolduran en önemli davranış muhalif olmaktır. Muhalefet için de özgür bir toplum, bunu iletecek özgür bir medya, medyanın ilişkilerine dokunmayacak ve saygı gösterecek bir siyasi yapı ki en önemlisi iktidar sahibidir, son olarak da bunu arzulayan bir kitle gerekmektedir.

Burada sıraladıklarımızdan iktidar ve medyanın ilişkileri merkezde olmak üzere, diğerleri değişkenlik gösterebilir. Yani, iktidar ile medya birbirini besleyen ve birbirinden

vazgeçemeyen iki yapıdır. Bu iki yapının hegamonik duruşunu alternatif bir mecra, sosyal medya kırmaktadır. İktidarın denetimci, sansürcü ve hatta cezalandırıcı tavrı, sosyal medyanın ve sosyal ağların henüz hukuki anlamda güçlü bir savunmayla karşılaşmadıkları için avantajlarından biridir.

Mellucci (aktaran Işık 2013: s. 30), yeni toplumsal hareketlerin değişik gruplarla diyaloglar/mücadeleler yoluyla kolektif kimliğin inşa edildiği toplumsal ilişkiler ağı olduğunu ifade etmektedir. Hareketin, bireylere değişik üyelikler, roller ve deneyimler arasında parçalanmış kimlikleri yeniden inşa etmek için bir dayanak noktası sağladığının altını çizmektedir. Yeniden inşa için elverişli bir alt yapı sunan sosyal ağlar, kullanıcı profilinin genç olması nedeniyle de kalabalık bir nüfusa sahiptir.

Klasik örgütlenmeden sosyal ağlar yoluyla gelişen ilişkiler sonucu bireysel alanın kamusala açılmasıyla meydana gelen örgütlenme biçimi yeni dönem haberdar olma yöntemidir. Sosyal medya özellikle toplumda infial yarattığı düşünülen olayların duyurulması, toplu ve etkili tepki verilmesi aynı zaman da kamuoyu yoklamasında kabul edilebilir geri dönüşler vermesi itibarıyla dikkate alınmaya başlanmıştır.

Türkiye’de ‘TC’ ifadesinin kaldırılma tartışmaları ile başlayan kitlesel tepki, örgütlenme marifetine sahip bir kuruluş tarafından biraraya getirilmeden karşı görüş oluşturulmasına önemli bir örnektir. Ancak burada önemli noktalardan biri kitlesel tepkinin öncelikle bireysel kaynaklı olduğudur. Bu noktada kullanıcılar yaşadıkları dönemi de analiz etme şansı bulmuşlardır: Ortada bir suskunluk var ve bunu benzerlerimizi bularak yok edebiliriz.

Modern toplumda iktidarın, teknolojinin insan gerçekliğini aşındırması aracılığıyla değil, simge üretimi ve mübadelesi aracılığıyla işlediğini vurgulayabiliriz (Stevenson 2008: s. 336). ‘TC’ tartışmasına taraf olanlar bir tercih yapmışlardır. Mesele AKP’nin, kitlelerin sahip olduğu kimlik, inanç, Atatürk, ülke bölünmezliği, devletin yıkılmazlığı, Kürdistan kurulması konularında bir tehlike yarattığı düşüncesidir.

İktidarın tartışmalara yol açan ve ‘TC’nin kaldırılmasında büyük pay sahibi olduğuna inanılan konu Kürt Açılımı ya da resmi adıyla *Demokratik Açılım*, hükümetin terörü bitirmek için oluşturduğu ve 2009 yılında 34 terör mensubunun Habur sınır kapısından giriş yapmasıyla başlatılan süreç, o günlerde de oldukça ses getirmiştir. Yöntemi eleştirenler, açılımın kapsamını yetersiz bulanlardan çok açılımla birlikte sivil Kürt siyasetçilerle aynı seviyede muhatap alınan terör örgütü üyelerinin statülerini tartışan bir karşı kesim oluşmuştur.

Açılım sürecinde “Terör Örgütü Elebaşı” Abdullah Öcalan¹⁰’ın muhatap alınması eleştirilmiş, kendisiyle görüşenler vatan hainliği ile suçlanmış, daha sonra gelişen Ergenekon ve Balyoz gibi davalar sık sık sayfalarda yer almıştır. TC, bütün bu dönemin hatırlanması için bahane olmuştur. Zihinler yeniden şekillenmiş, hatırlatmalar yapılmış, medyanın haber bombardımanı ile gözden kaçırılan haberler hatırlatılmıştır. Hükümetin *Demokratik Açılım Süreci* olarak adlandırdığı dönemde “aslında ipuçlarını verdiği ve yaptığı ancak yığınların nedense dikkatini çekmeyen” bilgiler Facebook gündeminde yer almıştır.

Demokratikleşme Süreci, yukarıda örneklendirerek anlattığımız tüm maddelerin ham maddesini oluşturuyor diyebiliriz. Çünkü yorumlar, paylaşımlar, kurgulanan videolar, karikatürler, şiirler, eleştiriler ülkenin ‘Kürdistan’ kurulması halinde parçalanacağı ve resmi rakamların ifadesine göre 30 bini bulan terör kurbanlarının katilleri şimdi statü sahibi liderler olarak siyasi platformlarda yerlerini alıyorlar yönündedir.

Bu noktaya kadar, tepkinin hükümet ile vatandaş arasında olduğunun izleri bulunmaktadır. Ancak paylaşımlardaki ortak özelliğe bakarsak, devleti temsil eden kavramların tehlike olduğu düşüncesi ağırlıklı noktadır. Devlet, vatandaşı kendi çatısının altına alan bir koruyucudur. AKP iktidarı da yukarıdaki başlıklarda bu koruyuculuğu yok etmektedir.

Yaratılan ahlaki panikle birlikte verilen tepki bize şunu göstermiştir: Vatandaş kimliğine sahip çıkarak, Türkiye Cumhuriyeti’nin yıkılması ihtimaline karşı tepki göstermiştir. Bu tepkiyi de seçilerek iktidar olan bir hükümete karşı yapmıştır. Hükümeti kendisini temsil edenler olarak görmeyenler, devleti koruma altına alarak varlığının devamının tehlikede olduğunu düşünerek, hükümete karşı devleti savunmuştur.

Kaynakça

- Alpman, P. S. (2010). *Toplumsal Hareketler Tartışması İçin Kısa Bir Giriş*, Yurt ve Dünya, 1.
- Arık, Bilal (2006). Pınar Altuğ Olayı Bağlamında Çapraz Tekelleşmenin Habere Etkisi. *İletişim Yazıları*. Tablet: Konya. 40- 63.
- Assman, J. (2001). *Kültürel Bellek*, Ayşe Tekin (Çev.). Ayrıntı: İstanbul.
- Bolay , Hayri(2002). Cumhuriyet Dönemi Düşünce Hayatı. *Türkler içinde*, C:14, Yeni Türkiye: Ankara. 515- 565.
- Bostancı, N. (2011). *Siyaset ve Medya*, Özgür: İstanbul.
- Çağla, C. (2010). *Siyaset Bilimi*, Omnia: İstanbul.

¹⁰ (Abdullah Öcalan’a PKK’nın ilk dönemlerinde yükselen milliyetçilik duygusuyla “Terör Örgütü Elebaşı” denmiş, bu ifade medya tarafından zaman zaman farklı şekillerde değiştirilmiş (Kürt lider,), terör kelimesi ile yan yana kullanılmamaya çalışılmış ve meşruluk kazandırılma olarak yorumlanmıştır)

- Çavdar, Cengiz. (2008). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi Cilt 2*. İmge: Ankara.
- Çıldanve Ark, (2012). *Sosyal Medyanın Politik Katılımı ve Hareketlerdeki Rolü*, <http://ab.org.tr/ab12/bildiri/205.doc>.
- Demir, A. (2010). *Siyasi Bir Korku Aracı Olarak Medya*. (1. Uluslar arası Felsefe Kongresi, 14- 16 Ekim 2010). Bursa. Goode B. ve Ben Y. N. (2007). Ahlaki Panik ve Toplumsal Hareketler: Kültür, Politika ve İnşa Süreci. *Tezkire*. Ahmet Uysal (Çev.). (46-47) Ocak/ Haziran. 87-113.Goode B. ve Ben Y. N. (1994). *Moral Panics: The Social Construction of Deviance*. Oxford: Blackwell.
- Hall, Suart (1994). İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü. Mehmet Küçük (Ed.) *Medya, İktidar, İdeoloji* içinde. (s. 73- 75). Ark: Ankara.
- Işık, G. (2013). *Sanaldan Sokağa Toplumsal Hareketler*. Nobel: Ankara.
- İnal, Ayşe (1996). *Haber Okumak*. Temuçin: İstanbul.
- Kapani, M. (2010). *Politika Bilimine Giriş*. Bilgi: Ankara.
- Kerestecioğlu, İ. Ö. (2012). *Türk Sağı (Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri)*. İletişim: İstanbul.
- Kışlalı, Ahmet Taner (2007). *Kemalizm, Laiklik ve Demokrasi*. İmge: Ankara.
- Kula, Nesrin, 2001 Gazetelerde Yeralan Polise Yönelik Haberlerdeki Söylemsel Boyutlar, Gaffar Okkan Suikasti Örnek Olayı, *Polis Bilimleri Dergisi* (4:1-2). 28- 32
- Melucci, A. (1995). Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması. Kenan Çayır (Ed.), *Yeni Sosyal Hareketler* içinde. Kaknüs: İstanbul.
- Milliyet Gazetesi, 9 Nisan 2013.
- Mutlu, E. (1998). İletişim Sözlüğü (3. Baskı), Bilim Sanat: Ankara.
- Özbudun, Ergun, Hale William. (2010). *Türkiye'de İslamcılık, Demokrasi ve Liberalizm: AKP Olayı*.Doğan: İstanbul.
- Platon (2010). *Devlet*. Sebahattin Eyüboğlu- M.Ali Cimgöz (Çev). Türkiye İş Bankası: İstanbul.
- Rousseau, Jean- Jacques (2013). *Toplum Sözleşmesi*. Vedat Günyol (Çev.). Türkiye İş Bankası: İstanbul
- Sanlı, L. (2005)., *Politik Kültür ve Toplumsal Hareketler*. Alan: İstanbul.
- Shirky, C. (2008). *Herkes Örgüt*. Pınar Şiraz (Çev). Optimist: Ankara.
- Soygüder, Ş. (2009). <http://dorduncukuvvetmedya.com/article.php?sid=1939>
- Stevenson, N. (2008). *Medya Kültürleri*. Göze Orhon- Barış Engin Aksoy.(Çev.) Ütopya: Ankara.
- Şeker M. ve Tiryaki S.(2013). Sigara ile İlgili Kamu Spotlarında Moral Panik, *Türkiyat Araştırmaları*, <http://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/303/14%20Mustafa%20%C5%9EEKER-Salih%20T%C4%B0RYAK%C4%B0.pdf>
- Şenel, A. (1999). *Siyasal Düşünceler Tarihi*,. Bilim ve Sanat: Ankara.
- Şerif, Muzaffer ve Şerif, Canolyn. W. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş*, Sosyal: İstanbul.
- Touranie, A. (1999), *Toplumdan Toplumsal Harekete*. Kenan Çayır (Ed.), *Yeni Sosyal Hareketler* içinde. Kaknüs: İstanbul
- Van Dijk, Teun A. (1999). “Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları”, *Medya İktidar İdeoloji* içinde, Mehmet Küçük (çev.). Ark: Ankara.
- Yıldız, S. ve Sümer, H.H. (2010). Medya ve Ahlaki Panik. *Akademia*, 35-46.